

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाची १२५ वी बैठक

दिनांक : ३ ऑगस्ट, २००९

बाब क्र. : प्राधिकरणामार्फत इनोव्हेशन पार्क (Innovation Park) हा
महत्वाकांशी प्रकल्प राबविण्यास मान्यता देणेबाबत.....

१.० प्रस्तावना:

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाची स्थापना सन १९७५ मध्ये झाली असून, प्राधिकरण प्रादेशिक विकासाचे नियोजन व समन्वयाचे कार्य करीत आहे. मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाने तयार केलेल्या मुंबई महानगर प्रदेशाच्या योजनेला (१९९६-२०११) महाराष्ट्र शासनाने यापूर्वीच मान्यता दिलेली आहे. मुंबई महानगर प्रदेशाच्या चिरंतन वाढीसाठी या योजनेत धोरणात्मक चौकट आखण्यात आली आहे. प्राधिकरण आपल्या स्थापनेपासूनच दीर्घकालीन नियोजन, नवीन विकास केंद्रांना चालना देणे व मूलभूत सुविधांसाठी अर्थसहाय्य देणे अशी कामे करीत आहे.

२१व्या शतकातील भारताच्या विज्ञान व तंत्रज्ञानावर आधारित प्रगतीसाठी मुंबई महानगर प्रदेशामध्ये अथवा त्याच्याजवळ जागतिक दर्जाचे इनोव्हेशन पार्क प्रस्थापित करण्याचा निर्णय दिनांक १० फेब्रुवारी, २००९ रोजी संपन्न झालेल्या प्राधिकरणाच्या १२४व्या बैठकीमध्ये घेण्यात आला असून त्यासाठी आवश्यक असणारा प्राथमिक अभ्यास, सर्वेक्षण इत्यादीसाठी रु.१ कोटीची तरतुद चालू वर्षाच्या अर्थसंकल्पात केली आहे. या प्रस्तावित इनोव्हेशन पार्कमध्ये भारतातील सर्व महत्त्वाच्या संशोधन संस्था स्वतःच्या प्रयोगशाळा स्थापन करतील तसेच या इनोव्हेशन पार्कमध्ये जागतिक दर्जाच्या संशोधनावर आधारित विद्यापीठाची स्थापना करण्याचे प्रस्तावित आहे. इनोव्हेशन पार्कची

निर्मिती ही २१व्या शतकातील भावी तंत्रज्ञानाची गरज लक्षात घेऊन करण्यात येईल, व भविष्यातील विकास हा जागतिक दर्जाच्या तंत्रज्ञानावर आधारित असेल.

इनोव्हेशन पार्कची स्थापना करताना भविष्यातील विज्ञान व तंत्रज्ञानाच्या गरजा लक्षात घेतल्या जातील व इनोव्हेशन पार्कच्या नियोजनामध्ये शिक्षण व संशोधनास पोषक असण-या आधुनिक सोयींचा विचार केला जाईल व पर्यावरणास पूरक राहतील अशी नियोजन रचना केली जाईल. अशा प्रकारचे प्रस्तावित इनोव्हेशन पार्क हे जगातील सर्वात मोठे संशोधन आणि विकास क्षेत्र ठरेल व सुमारे १०० पेक्षा जास्त देशातील सुमारे २५,००० शास्त्रज्ञ येथे आपले लोकोपयुक्त संशोधन करतील. सुमारे ५ हजार एकर परिसरातील या पार्कमध्ये अनेक सरकारी, निमसरकारी संशोधन संस्था तसेच भारतातील आणि भारताबाहेरील विविध औद्योगिक संशोधन संस्था या स्वतःच्या प्रयोगशाळा स्थापन करतील, असे अपेक्षित आहे. त्याचबरोबर जगप्रसिद्ध शैक्षणिक संस्था ही या पार्कमध्ये कार्यान्वित होतील व हा पार्क शिक्षण व संशोधनाचा समन्वयाचा केंद्रबिंदू ठरेल. इनोव्हेशन पार्क हे नवीन विकास केंद्र म्हणून प्राधिकरण विकसित करेल व मुंबई महानगर प्रदेशाच्या आर्थिक बळकटीस व रोजगार वाढविण्याच्या दृष्टीकोनातून हे एक महत्त्वाचे पाऊल ठरेल.

इनोव्हेशन पार्कची संकल्पना ठरविताना जगातील अनेक नावाजलेल्या इनोव्हेशन पार्कचा अभ्यास केला जाईल व त्यातील वैशिष्ट्ये लक्षात घेऊन भारतीय वातावरणास अनुकूल व येथील मनुष्यबळाचा योग्य वापर करता येईल ही बाब केंद्रस्थानी ठेवून या पार्कचा विकास केला जाईल. जगातील यशस्वी इनोव्हेशन पार्कबरोबर प्रस्तावित इनोव्हेशन पार्क सामंजस्य करार करून तंत्रज्ञानाचे आदानप्रदान करेल. त्यापैकी एक महत्त्वाचा इनोव्हेशन पार्क फ्रान्समधील “सोफिया ॲन्टिपोलिस” हा राहिल व त्याबरोबर

सामंजस्य करार करता येणे शक्य आहे. केंद्र शासनाच्या विज्ञान व तंत्रज्ञान विभागाने सुमारे ७३ इतर देशांबरोबर विज्ञान व तंत्रज्ञान या क्षेत्रातील सामंजस्य करार केले असून त्याचा उपयोग या प्रस्तावित इनोव्हेशन पार्कला निश्चितच होईल. याशिवाय जगातील महत्त्वाच्या संशोधन संस्था, वेगवेगळ्या जागतिक दर्जाच्या उद्योगांची संशोधन केंद्रे, तसेच जागतिक दर्जाच्या शैक्षणिक व संशोधन संस्था यांचा सहभाग प्रस्तावित पार्कसाठी करून घेण्यात येईल. केंद्र शासनाच्या अनेक विभागांचे उदा. विज्ञान व तंत्रज्ञान मंत्रालय (मिनिस्ट्री ऑफ सायन्स अँड टेक्नॉलॉजी), नगर विकास मंत्रालय (मिनिस्ट्री ऑफ अर्बन डेव्हलपमेंट), पर्यावरण व वन मंत्रालय (मिनिस्ट्री ऑफ इन्व्हेस्टमेंट अँड फॉरेस्ट), कृषि मंत्रालय (मिनिस्ट्री ऑफ अग्रीकल्चर), वाणिज्य व औद्योगिक मंत्रालय (मिनिस्ट्री ऑफ कॉमर्स अँड इंडस्ट्रीयल), लघु व मध्यम उद्योग मंत्रालय (मिनिस्ट्री ऑफ मायक्रो स्मॉल अँड मिडियम इंटरप्रायझेस) इत्यादी मंत्रालयातील वेगवेगळ्या विभागांचा सहभाग या पार्कचा प्रकल्प राबविण्यासाठी केला जाईल.

विज्ञान आणि तंत्रज्ञान पार्क, पुणे या केंद्र शासनाच्या विज्ञान आणि तंत्रज्ञान विभागाच्या सहकार्याने स्थापन झालेल्या आणि मागील ३ वर्षांपासून इनोव्हेशन पार्क स्थापन करण्यासाठी प्रयत्नशील असलेल्या आणि जगातील सर्वात यशस्वी अशा “सोफिया अँटिपोलिस” या फ्रान्समधील संस्थेबरोबर दि.१९ सप्टेंबर, २००६ रोजी सामंजस्य करार केलेल्या संस्थेचे सदर इनोव्हेशन पार्क स्थापण्यासंबंधित प्राधिकरणाला सहकार्य घेता येईल. इनोव्हेशन पार्क पूर्णत्वास आल्यास सुमारे २५ हजार शास्त्रज्ञ व १ लाख इतर कर्मचारी कार्य करतील व सुमारे ८ लाख तरुणांना आंतरराष्ट्रीय दर्जाच्या नोक-या उपलब्ध होतील.

इनोव्हेशन पार्कच्या यशस्वी होण्यासाठी सर्वात महत्त्वाचा घटक हा दर्जात्मक तांत्रिक व बौद्धिक मनुष्यबळ आहे. कोणत्याही संशोधनासाठी आवश्यक अशा पोषक वातावरणाची निर्मिती करणे हे या पार्कचे उद्दिष्ट आहे. इनोव्हेशन पार्कच्या यशासाठी जागतिक दर्जाच्या पायाभूत सुविधा तसेच राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील समन्वय, मुबलक पाण्याची सोय, अखंडित विद्युत प्रवाह, सामाजिक व सांस्कृतिक वातावरणाची उपलब्धता, मनोरंजनाच्या विविध सोयीसुविधा, शैक्षणिक व वैद्यकीय सुविधा असणे अत्यंत आवश्यक आहे. जगभरात इनोव्हेशन पार्क हे वित्तीय केंद्रापासून एक-दोन तासांच्या अंतरावर विकसित झाले आहेत. वरील सर्व बाबींचा विचार करता मुंबई महानगर प्रदेशामध्ये अथवा त्याच्याजवळ असा पार्क विकसित करणे संयुक्तिक ठरते. या प्रकल्पासाठी लागणा-या मुलभूत सुविधा देण्यास प्राधिकरण सक्षम असल्याने हा प्रकल्प मुंबई महानगर प्रदेशामध्ये अथवा त्याच्या जवळ राबविणे योग्य राहिल व तो त्वरीत विकसनशील होऊ शकेल. या अनुषंगाने प्राधिकरणाने इनोव्हेशन पार्क हा प्रकल्प सुमारे ५००० एकर जागेवर विकसित करण्याची महत्वाकांक्षी योजना आखलेली आहे. सदर प्रकल्प राबविण्याच्या दृष्टीने व त्यासंबंधीत पुढील कार्यवाही करण्याच्या उद्देशाने, दिनांक २४/०७/२००९च्या कार्यदेशान्वये महानगर आयुक्त, मुं.म.प्र.वि.प्रा. यांच्या अध्यक्षतेखाली एका "व्हिजन ग्रुप"ची स्थापना केली आहे. या व्हिजन ग्रुपमध्ये श्री. आनंद महिंद्रा, उपाध्यक्ष आणि व्यवस्थापक संचालक, महिंद्रा आणि महिंद्रा, प्रो. अरुण निगवेकर, माजी अध्यक्ष, युजीसी, पुणे, श्री. राजेंद्र जगदाळे, महासंचालक आणि मुख्य कार्यकारी अधिकारी, विज्ञान आणि तंत्रज्ञान पार्क, पुणे या संबंधित क्षेत्रातील नामवंतांचा समावेश आहे.

या व्हिजन ग्रुपमार्फत इनोव्हेशन पार्क स्थापन करण्यासंबंधीत सर्वकष विचार करून प्रस्तावित इनोव्हेशन पार्कसाठी उपयुक्त अशी जमिन शोधणे, संकल्प योजना

तयार करणे, सविस्तर प्रकल्प अहवाल तयार करणे, तांत्रिक-व्यावहारिक सुसाध्यता पडताळणी करणे, संभवनीय भागीदारांसोबत विचारविनिमय करणे, संयुक्त व्यावसायिक भागीदार शोधणे, संबंधीत विभागाशी तसेच केंद्र शासन व आंतरराष्ट्रीय संस्थांबरोबर वाटाघाटी/ करार करणे तसेच इनोव्हेशन पार्कच्या उभारणीसंबंधीत आवश्यक ती सर्व कार्यवाही करण्याची जबाबदारी सोपविण्यात आली आहे.

प्रस्ताव :-

वर उल्लेखित केल्याप्रमाणे स्थापन करण्यात आलेल्या व्हिजन ग्रुपने सुचविलेली इनोव्हेशन पार्कसाठीची जमिन निश्चित करणे तसेच, ती जमिन मुं.म.प्र.वि.प्रा. अधिनियम/महाराष्ट्र प्रादेशिक आणि नगर नियोजन अधिनियम/भूसंपादन अधिनियम अंतर्गत संपादित करण्याची कार्यवाही करणे तसेच संपादित जमिनीसाठी रेडी रेकनर रेटप्रमाणे जमीन मालकास मोबदला देणे इत्यादी कार्यवाही करणे तसेच जमिन मालकाबरोबर बोलणी अथवा करार करणे हे प्राधिकरणाच्या अंतिम मंजूरीस अधिन राहून मान्यता घावी व या ठरावाची अंमलबजावणी करण्यासाठी महानगर आयुक्त यांना प्राधिकृत करण्यास मान्यता घावी.

मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणाला हा प्रकल्प यशस्वीरित्या राबविण्यासाठी विज्ञान आणि तंत्रज्ञान पार्क, पुणे यांना सल्लागार म्हणून नियुक्त करण्यास प्राधिकरणाने मान्यता घावी ही विनंती. तसेच इनोव्हेशन पार्कच्या कार्याची व्याप्ती, तिचा आराखडा तसेच पार्क कार्यान्वित करण्यासाठीचे प्राथमिक कार्याची निश्चिती करणे ही सर्व कामे करण्यासाठी सायन्स अँड टेक्नॉलॉजी पार्क, पुणे यांच्याबरोबर करार करण्याचे प्रस्तावित आहे. या संस्थेबरोबर करावयाच्या कराराची

कार्यकक्षा तसेच या कामाकरिता द्यावयाचा मोबदला इत्यादींची कार्यवाही करण्यास महानगर आयुक्त यांना प्राधिकृत करण्यास मान्यता द्यावी.

तसेच फ्रान्सचे अध्यक्ष श्री. निकोलस सारकोझी यांच्या सप्टेंबर, २००९ मधील प्रस्तावित मुंबई भेटीदरम्यान राज्य शासन, प्राधिकरण, फ्रान्स सरकार यांच्यात याविषयी औपचारिक सामंजस्य करार/करार करण्याचे प्रस्तावित आहे. हा करार तयार करण्यासाठी केंद्र शासन व फ्रान्स सरकार तसेच इतर संस्थांबरोबर पत्रव्यवहार करणे तसेच हा सामंजस्य करार प्राधिकरणाच्या अंतिम मंजूरीस अधिन राहून करण्यास महानगर आयुक्त यांना प्राधिकृत करण्यास मान्यता द्यावी.

तसेच, इनोव्हेशन पार्कच्या कार्याची व्याप्ती, तिचा आराखडा तसेच पार्क कार्यान्वित करण्यासाठीचे प्राथमिक कार्याची निश्चिती करणे ही सर्व कामे करण्यासाठी विज्ञान आणि तंत्रज्ञान पार्क, पुणे यांची नेमणूक करण्यास तसेच त्यांच्या कामाची कार्यकक्षा तसेच या कामाकरिता द्यावयाचा मोबदला ठरविणे इत्यादींची कार्यवाही करण्यास महानगर आयुक्त यांना प्राधिकृत करण्यास मान्यता द्यावी.

वरील प्रस्ताव मान्य झाल्यास पुढील ठराव बदलाशिवाय अथवा बदलासह मंजूर करावा, अशी प्राधिकरणास विनंती करण्यात येत आहे.

ठराव :-

असा ठराव करण्यात येत आहे की, मुंबई महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरण अधिनियम, १९७४ च्या कलम ३चे उपकलम २ अन्वये प्राप्त झालेल्या अधिकारांचा व त्याबाबत त्यास सहाय्यभूत होणा-या इतर सर्व अधिकारांचा वापर करून, प्राधिकरण याद्वारे व्हिजन ग्रुपने सुचविलेली इनोव्हेशन पार्कसाठीची जमिन निश्चित करणे तसेच, ती

जमिन मुं.म.प्र.वि.प्रा. अधिनियम/महाराष्ट्र प्रादेशिक आणि नगर नियोजन अधिनियम/ भूसंपादन अधिनियम अंतर्गत संपादीत करण्याची कार्यवाही करणे तसेच संपादित जमिनीसाठी रेडी रेकनर रेटप्रमाणे जमीन मालकास मोबदला देणे इत्यादी कार्यवाही करणे तसेच जमिन मालकाबरोबर बोलणी अथवा करार करणे हे प्राधिकरणाच्या अंतिम मंजूरीस अधिन राहून करण्यास हे प्राधिकरण याद्वारे मान्यता देत आहे.

असाही ठराव करण्यात येत आहे की, प्राधिकरण, राज्य शासन व फ्रान्स सरकार यांच्यात सामंजस्य करार करण्यास तसेच संबंधित विभागाशी पत्रव्यवहार प्राधिकरणाच्या अंतिम मंजूरीस अधिन राहून करण्यास महानगर आयुक्त यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

असाही ठराव करण्यात येत आहे की, इनोव्हेशन पार्कच्या कार्याची व्याप्ती, तिचा आराखडा तसेच पार्क कार्यान्वित करण्यासाठीचे प्राथमिक कार्याची निश्चिती करणे ही सर्व कामे करण्यासाठी विज्ञान आणि तंत्रज्ञान पार्क, पुणे यांची नेमणूक करण्यास तसेच त्यांच्या कामाची कार्यक्षमता तसेच या कामाकरिता द्यावयाचा मोबदला ठरविणे इत्यादींची कार्यवाही करण्यास महानगर आयुक्त यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

असाही ठराव करण्यात येत आहे की, बाब टिपणीतील इतर बाबी व वरील ठरावाची अंमलबजावणी करण्यासंबंधी आवश्यक ती पुढील सर्व कार्यवाही करण्यास महानगर आयुक्त यांना याद्वारे प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

*****